

FILMEN BLEV HANS SKÆBNE

FILMHISTORIE af Christian Monggaard

'The Stanley Kubrick Archives' er en på alle måder overvældende bog, der tager sin læser med på en fascinerende rejse i filminstruktøren Stanley Kubricks værk

Da den amerikanske instruktør Stanley Kubrick pludselig døde den 7. marts 1999, efterlod han sig ikke blot et fascinerende og respektindgydende filmværk. I sit og hustruens, Christiane Kubricks, store hus nær London opbevarede han kasse på kasse med den ikke ubetydelige research, han gjorde til sine film, såvel de fuldførte, som de aldrig-realiserede. Fra *The Killing* (1956) og *Paths of Glory* (1957) over *Dr. Strangelove* (1964) og *Rumrejsen år 2001* (1968) til *Barry Lyndon* (1975) og *Full Metal Jacket* (1987).

Det siges, at han havde et helt værelse fulde af bøger om Napoleon, den franske kejser, som Kubrick drømte om at portrættere på film – faktisk nåede han langt i sine forberedelser, før han måtte lægge det dyre projekt ned, fordi ingen ville finansiere det.

Alle Kubricks efterladte papirer, bøger, anoterede manuskripter, billeder, interviews og egne tekster danner grundlaget for den fremragende Kubrick-udstilling, som man et par dage endnu kan opleve i Berlins Martin-Gropius-Bau, og den mildest talt overvældende *coffee table*-bog om instruktøren, *The Stanley Kubrick Archives*, som det tyske forlag Taschen just har udgivet.

Den otte kilo tunge og meget omfangsrige bog er et på alle måder værdigt monument over en af verdens mest betydningsfulde filmkunstnere og giver samtidig en unik mulighed

for den interesserede for at begrave sig i Kubricks professionelle liv og hans film.

The Stanley Kubrick Archives forsøger og lykkes med at dementere overraskende mange menneskers forestillinger om Kubrick som en indsluttet eneboer, der ikke gad omgås andre mennesker. I et interview med Chicago Tribunes Gene Siskel i 1972 – i tiden omkring *Clockwork Orange* – kommenterede Kubrick på omverdenens opfattelse af hans person:

»Stort set alt, hvad jeg læser om mig selv, er grotesk forkert. Jeg er ikke en eneboer. Jeg lever et relativt normalt liv, synes jeg. Men disse rygter er blevet skrevet og gentaget så ofte, at de har fået deres eget liv.«

Det indtryk, man får af Kubrick, mens man læser bogen, er entydigt positivt. Han talte gerne og meget om sit arbejde, og han havde ingen problemer med at forklare sine film eller sig selv. Ofte indgik han endda i dialog med de mennesker – det være sig anmeldere, kommentatorer, menigmand – som enten ikke forstod og derfor angreb hans film eller hyldede ham som den fornyer af filmsproget, han var med sine meget forskellige film, der alle udforskede den menneskelige natur.

Stanley Kubrick – født den 26. juli 1928 – var et begavet menneske, men klarede sig ikke godt akademisk, hvorfor han tidligt forlod skolen og påtog sig at uddanne sig selv. I en ung alder

begyndte han at fotografere, han lærte sig selv håndværket, og som bare 17-årig fik han i 1945 sit gennembrud med et fotografi af en avis-sælger i New York, der sørger over præsident Franklin D. Roosevelts død. Look købte fotografiet, og Kubrick blev hyret som en af magasinets faste fotografer.

I *The Stanley Kubrick Archives* er gengivet nogle af Kubricks fotografier, og man fornemmer tydeligt hans talent for billedkomposition og for at skabe stemninger og fortælle historier med billederne. Den unge Kubricks ambitioner bevægede sig snart i retning af de levende billeder, og i forlængelse af sine billedserier til Look begyndte han at lave dokumentarfilm om flyvende præster og mesterbokere.

Med bogen følger en cd med et timelangt, båndet interview med Kubrick fra 1967, hvor den da 39-årige instruktør blandt andet og yderst veloplagt fortæller om sin vej fra fotografi til film. Man får indtrykket af, at den logisk tænkende Kubrick, der hyldede grundig forberedelse over alt andet, hovedsageligt slog sig på filmen, fordi han ville vise branchen, at han kunne gøre det billigere og bedre end de etablerede.

Samme år sagde han dog til Terry Southern, en af manuskriptforfatterne på *Dr. Strangelove*, at »af alle de kreative medier mener jeg, at film er bedst til at skabe et følelsesmæssigt engagement og en følelse af deltagelse hos det menneske, der ser den.«

The Stanley Kubrick Archives er delt ind i to dele. Første halvdel består udelukkende af stillbilleder fra hans film – fra den første rigtige film, *Killer's Kiss* (1952), til den sidste og 12 i rækken, *Eyes Wide Shut* (1999). Hver film fortælles simpelthen i billeder over en håndfuld sider, og da billederne er hentet direkte fra 35 mm-kopier af filmene, står de knivskarpt og udtrykker bedre end traditionelle stillbilleder, der er taget af en fotograf, Stanley Kubricks tanker og ideer.

Det er en øjenåbnende oplevelse at bladre sig igennem filmene og fortælle sig i dette eller hint øjeblik.

Det går op for én, hvor god en instruktør Kubrick var, og i hvor høj grad han fortalte sine historier visuelt, ikke med ord. Det højner selvfølgelig oplevelsen at kende filmene på forhånd, men det er ikke nødvendigt for at forstå, hvad der foregår.

Kender man sin Kubrick, giver billederne også et unikt indblik i hans sans for billedkomposition og for at filme mennesker og

Stanley Kubrick taler med den purunge Sue Lyon, der spillede titelrollen i filmen 'Lolita'
Foto fra bogen: Taschen/The Stanley Kubrick Estate

KVINDER & MÆND

Stanley Kubrick inspicerer robotten Hals hjerne under optagelserne til 'Rumrejsen år 2001'
Foto fra bogen: Taschen/The Stanley Kubrick Estate

fremhæver samtidig de mange detaljer, der er med til at fuldende de verdener, som Kubrick skaber i sine film, ofte i studieomgivelser.

Det er Taschen-redaktør Alison Castle, der af hans enke har fået adgang til Kubricks private arkiv og sammensat bogen.

Anden halvdel af bogen domineres af tekster af Kubrick-kendere, interview med Kubrick, hans egne tekster om filmhåndværket og et utal af sjældent sete fotografier, som viser instruktøren i arbejde – ofte smilende, altid koncentreret mand i færd med at iscenesætte dette eller hint eller i samtale med sine skuespillere.

Film var hans liv, og i 1972 sagde han til Newsweek, at det »at fortælle mig, at jeg skal holde ferie fra at lave film, er det samme som at fortælle et barn, at det skal holde ferie fra at lege«.

Stort set alle Kubricks film er baseret på romaner, og han fortæller i et interview, at han netop foretrækker andres materiale, fordi det giver ham mulighed for at opleve den definerende første gang, man læser en bog og siden holde fast i den følelse, når man forvandler bogen til film. Efterhånden som Kubrick blev ældre, blev der længere og længere imellem hans film. En af årsagerne var det omfattende forarbejde på hver af dem, en anden at det var svært for ham at finde egnede bøger at filmatisere.

Kubrick betragtede det som rent held at finde en god bog. Og selv fremragende bøger gør ikke nødvendigvis gode film, sagde han

med henvisning til sin Vladimir Nabokov-filmatisering, *Lolita* (1962), som han ikke selv var tilfreds med.

The Stanley Kubrick Archive er ikke en bog, man sætter sig ned og læser fra ende til anden. Det er og bør være en lystrejse i Kubricks univers, hvor man kaster sig over det, man lige har lyst til at læse om – f.eks. som optakt til et gensyn med en af hans film, eller når man har set filmen og vil vide, hvilke tanker han gjorde sig.

Bag i bogen kan man læse mere om de tre projekter, Kubrick aldrig fik lavet: *Napoleon*, som han ikke kunne skaffe pengene til; *Aryan Papers*, der skulle fortælle om holocaust gennem et enkelt menneskes skæbne, og som blev lagt ned, da det gik op for Kubrick, at Steven Spielberg var på vej med *Schindlers liste*; og *A.I. – Artificial Intelligence*, som Kubrick

ikke ville lave, før computerteknologien tillod ham at gøre, som han havde lyst til. Han talte med Spielberg om *A.I.*, fordi vennens *Jurassic Park* (1993) gjorde brug af nogle af de samme teknikker, som Kubrick havde brug for, og han luftede endda tanken om, at *A.I.* som historie ville passe bedre til Spielbergs livssyn. Altså var det også ganske naturligt, at Spielberg overtog projektet og lavede filmen efter Kubricks død.

cmc@information.dk

Alison Castle, red.: *The Stanley Kubrick Archive*. 544 s., 150 euro. Taschen. – Set til 1.500 kr. hos Arnold Busck i København. www.taschen.com

Kubrick-udstillingen kan ses i Martin-Gropius-Bau til den 18. april. www.gropiusbau.de